

โรนํ้านางฟ้า...จากความรู้ ในตำราสู่การปฏิบัติจริง

โครงการโรนํ้านางฟ้า

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในแหล่งเพาะพันธุ์ปลาสวยงามติดอันดับโลก แต่ติดปัญหาเรื่องอาหารโดยเฉพาะอาร์ทีเมีย (Artemia) ที่ต้องนำเข้า จากต่างประเทศ ทำให้ผู้ค้าต้องแบกต้นทุนมากเกินไป เป็นเหตุให้นักศึกษาจากวิทยาลัย ประมงติณสูลานนท์ เข้ามาศึกษาและทดลองเพาะเลี้ยง “ไร่น้ำนางฟ้า” สัตว์น้ำจืดที่สามารถนำมาเป็นอาหาร เลี้ยงปลาสวยงามได้ดี เพราะมีโปรตีนสูงกว่าอาร์ทีเมีย ช่วยสร้างสีสันสดใสแก่ปลาได้ดีกว่า โดยหวังว่าหากทำสำเร็จ จะสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในวิทยาลัยแก่ผู้เลี้ยงปลาสวยงาม เพื่อช่วยลดต้นทุนการเลี้ยงปลาสวยงาม และสร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดให้มากขึ้น

คุณค่าที่เกิดขึ้น

ต่อเยาวชน

โครงการนี้ช่วยสร้างการเรียนรู้ให้ทีมงานทั้งความรู้เชิงวิชาการและทักษะชีวิต ที่อิงอยู่บนพื้นฐานข้อมูลความรู้ จนรู้จริง ทำเป็น และยังคิดขยายผลความรู้สู่รุ่นน้องและแหล่งเรียนรู้ของวิทยาลัยเพื่อให้องค์ความรู้ที่พวกเขาค้นพบ ไม่สูญเปล่าแต่เกิดการใช้ประโยชน์จริงแล้ว การทำโครงการยังทำให้พวกเขา ค้นพบเส้นทางเดินของชีวิตในอนาคต

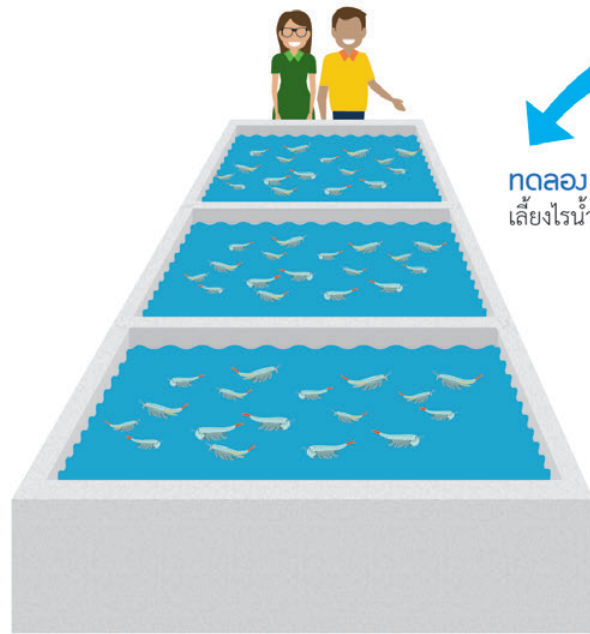
ต่อชุมชน

- เกิดองค์ความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยง ไร่น้ำนางฟ้าในพื้นที่ภาคใต้
- เกิดแหล่งเรียนรู้เรื่องไร่น้ำนางฟ้า ในวิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ ที่เปิดกว้าง พร้อมถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจทุกคน

กระบวนการเรียนรู้

ศึกษาดูงาน
ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุง และสำรวจตลาดปลาสวยงามในจังหวัดสงขลา (Search)

ทดลอง
เลี้ยงไร่น้ำนางฟ้า (EX)

แหล่งเรียนรู้

ชักชวน
และถ่ายทอดความรู้แก่รุ่นน้อง เพื่อสานต่อโครงการ (cultivate)

ปรับปรุงการเลี้ยง
และจัดทำข้อมูล (R&D+DATA)

“

ตั้งแต่วันแรกที่รู้เพียงชื่อกับข้อมูลเรื่องโรน่านางฟ้า จนกระทั่งสามารถเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าได้เป็นผลสำเร็จ แต่ทีมงานมองว่ายังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องเรียนรู้ต่อ เช่น การควบคุมแสงและอุณหภูมิในการเลี้ยง การศึกษาโรน่านางฟ้าในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เพราะหากจะเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ต้องมีข้อมูลรอบด้าน เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้ได้เต็มที่ โดยประมวลความรู้เรื่องโรน่านางฟ้าจัดทำเป็นแผ่นพับสำหรับแจกในแหล่งเรียนรู้ และรวบรวมเป็นรูปเล่มไว้ที่ห้องสมุด เพื่อให้ผู้สนใจใช้ประโยชน์ต่อไป

”

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในแหล่งเพาะพันธุ์ปลาสวยงามติดอันดับโลก เพราะมีภูมิประเทศภูมิอากาศ และมีแหล่งน้ำที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของปลาหลากหลายสายพันธุ์ ทว่าผู้ทำธุรกิจเพาะเลี้ยงปลาสวยงามส่วนใหญ่ยังประสบกับปัญหาต่างๆ หนึ่งในนั้นคือ ราคาอาหารปลาสำเร็จรูป

ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงปรับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนอาหารมีชีวิต¹ ที่มีคุณภาพดีอย่างอาร์ทีเมีย (Artemia)² ก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลต่อผู้ค้าที่ต้องแบกรับต้นทุนดังกล่าว

กระทั่งปี 2536 ประเทศไทยมีการค้นพบโรน่านางฟ้า³ สัตว์น้ำจืดที่สามารถนำมาเป็นอาหารเลี้ยงปลาสวยงามได้ดี เพราะมีโปรตีนสูงกว่าอาร์ทีเมีย ทั้งยังช่วยสร้างสีสันสดใสแก่ปลา และไม่เป็นพาหะนำโรคแบบไรแดง หรือหนอนขี้หมูที่เป็นที่นิยม แต่การเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้ากลับไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเพาะพันธุ์ยากเพราะมีหลายปัจจัยเกี่ยวข้อง จึงเป็นคำถามที่นักศึกษาจากวิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ ซึ่งประกอบด้วย ปลา-เปรมกมล กาญจนาราชฎร์ สมาย-ชนิษฐา แก้วยอด เนย์-ธัญญา ทองขำ ศิริพงษ์ อินทะเสมอ และกิริติ หัสรังษี ออกค้นหาคำตอบด้วยการทดลองเพาะเลี้ยง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้วิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงโรน่านางฟ้าให้ผู้เลี้ยงปลาสวยงามเข้ามาเรียนรู้ เพื่อช่วยลดต้นทุนการเลี้ยงปลาสวยงาม และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันปลาสวยงามในตลาดให้มากขึ้น

“โชคดีที่ทีมงานมีความรู้และช่างสังเกตจึงสามารถไขปัญหาที่แก้ไม่ตกได้ การค้นพบครั้งนี้ยังทำให้ทีมงานได้เรียนรู้ว่า ความรู้ในหนังสือบอกไม่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งหมด เพราะปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน กฎฎเป็นเพียงแนวความรู้ที่ต้องต่อยอดด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อค้นหาคำตอบที่แท้จริง”

หาข้อมูลความรู้ก่อนลงมือทำ

“ปีที่แล้วที่หนูทำงานอยู่องค์การนักศึกษา มีรุ่นน้องมาขอทำโครงการบักอูช่วยเพื่อน มีโอกาสได้เข้าไปดูและช่วยทำ เพราะน้องต้องการแรงงานจำนวนมาก” ปลาเล่าถึงครั้งแรกที่เธอได้รู้จักโครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลา ก่อนเท้าความต่อว่า พอปีนี้อาจารย์มณฑุติ พิชัยยุทธ์ ที่ปรึกษาโครงการชวนทำโครงการ เนื่องจากเห็นว่าเธอกำลังศึกษาเรื่องโรน่านางฟ้า แต่ขาดแคลนทุนสนับสนุน รู้สึกสนใจแม้ตอนนั้นจะยังไม่รู้ว่าพลังเมืองคืออะไร แต่รู้ว่าเป็นโครงการเกี่ยวกับชุมชนสังคมเท่านั้น

ด้านสมายกับเนย์ บอกเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการว่า เป็นเพื่อนที่เรียนในสาขาเดียวกัน และต่างก็เลี้ยงปลาสวยงามอยู่ พอปลามาชวนจึงสนใจ โดยเฉพาะสมายที่เลี้ยงปลาสวยงามเป็นอาชีพยิ่งสนใจว่าโรน่านางฟ้าจะช่วยสร้างสีสันให้ปลาสวยงามของเธอได้จริงหรือไม่

¹ อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาสวยงามมี 2 อย่าง ได้แก่ อาหารไม่มีชีวิต คือ อาหารเม็ดสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของแป้งและสารอาหารต่างๆ มาผสมกันในรูปแบบเม็ดหรือแผ่น ส่วนอาหารมีชีวิต เป็นสัตว์ตัวเล็กที่ปลากินเป็นอาหารได้ เช่น ลูกน้ำ ไททะเล ไรน้ำจืด หนอนนก ฯลฯ ปลาจะชอบอาหารเหล่านี้มากกว่าอาหารไม่มีชีวิต

² สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังจำพวกกุ้งชนิดหนึ่ง เรียกกันว่า ไททะเล พบได้ทั่วโลกตามแหล่งน้ำเค็ม นิยมนำมาเป็นอาหารเลี้ยงปลาสวยงาม เพราะมีโปรตีนสูง โดยในประเทศไทยต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

³ สัตว์น้ำจืด รูปร่างคล้ายกุ้ง แต่ไม่มีเปลือกแข็งหุ้ม พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ตามแหล่งน้ำจืดที่มีขนาดเล็ก อุดมด้วยโปรตีน จึงนิยมใช้เป็นอาหารปลา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแต่ละคนไม่ได้มีความรู้สึกซึ่งเกี่ยวกับไร่น้ำนางฟ้า และในห้องเรียนก็ไม่มี สอนเรื่องนี้ ทีมงานจึงเริ่มหาความรู้จากหนังสือในห้องสมุด ทว่ายิ่งค้นก็ยิ่งหนักใจ เพราะแทบไม่มีหนังสือ เล่มใดเขียนเรื่องไร่น้ำนางฟ้ามากพอ จึงเปลี่ยนไปสืบค้นจากงานวิจัยก็ยังไม่ได้ผลเท่าไร ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นกราฟที่ต้องถอดความเป็นตัวหนังสือเพื่อทำความเข้าใจอีกที กระทั่งไปพบข้อเสนอแนะจากงานวิจัยว่า **“ยังไม่มีการเลี้ยงในภาคใต้”** ทำให้ทีมงานยิ่งสงสัยในข้อมูลการเลี้ยงไร่น้ำนางฟ้า และมุ่งมั่นค้นหาข้อมูล มากขึ้น

เมื่อตำราไม่อาจให้คำตอบ ทีมงานเปลี่ยนเป้าหมายไปดูของจริงที่ **ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด พัทลุง เพื่อศึกษาการเพาะเลี้ยงคลอเรลลา (Chlorella)⁴** สำหรับน้ำจืดขนาดเล็กที่เป็นอาหารของ ไร่น้ำนางฟ้า เหตุที่ต้องดูการเพาะคลอเรลลาก่อน เนื่องจากการเรียนประมงจะสอนให้รู้จักอาหารที่สัตว์ จะกิน ก่อนเรียนรู้ว่าสัตว์ชนิดนั้นเลี้ยงอย่างไร ไม่เช่นนั้นจะเลี้ยงไม่รอด

ปลาเล้าสาเหตุที่เลือกมาเรียนรู้ที่นี่ เพราะพบข้อเสนอจากงานวิจัยเกี่ยวกับคลอเรลลาคือควรเลี้ยง ในบ่อดิน และที่พัทลุงก็ใช้ระบบบ่อดินขนาดใหญ่ที่มีระบบการจัดการที่ดีมาก หลังจากนั้นจึงลงพื้นที่สำรวจ ร้านขายปลาสวยงามว่ามีร้านไหนใช้ไร่น้ำนางฟ้าเป็นอาหารปลา เหตุเพราะการศึกษาจากศูนย์วิจัย และพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุงให้ได้แต่แนวความรู้ แต่ไม่สามารถปรับใช้จริงได้ทั้งหมด ขณะที่ ร้านขายปลามีต้นทุนที่ต้องคำนึง ซึ่งนำมาปรับใช้กับการทำโครงการภายใต้งบประมาณที่จำกัดได้

⁴ สาหร่ายสีเขียวขนาดเล็ก เติบโตได้ดีในน้ำกร่อย มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ต้องอยู่รวมกันมากๆ ถึงจะเห็นเป็นสีเขียว จึงนิยม เรียกกันว่า “น้ำเขียว”

ทีมงานเริ่มต้นสำรวจจากร้านของรุ่นพี่ที่เป็นศิษย์เก่าของวิทยาลัย เพราะคุ้นเคยและติดต่อสะดวก โดยเตรียมคำถามไว้คร่าว ๆ เช่น เลี้ยงปลา อะไรบ้าง ใช้อาหารมีชีวิตรชนิดใด เพาะเองหรือไม่ ส่วนคำถามนอกเหนือ จากนี้จะดูตามสถานการณ์ เพราะคาดว่าแต่ละร้านน่าจะมีเรื่องราวให้ สอบถามต่างกัน หลังจากนั้นจึงขอคำแนะนำจากรุ่นพี่ว่าควรไปร้านไหนต่อ และเดินสู่มเข้าไปเองบ้าง

ผลสำรวจพบว่า บางร้านใช้ไร่น้ำนางฟ้าในการเลี้ยงปลา แต่ไม่มี ร้านไหนเพาะเลี้ยงไร่น้ำนางฟ้าเอง เพราะเคยเลี้ยงแล้วไม่สำเร็จ เนื่องจาก วิธีการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นวิธีที่ใช้ได้ในภาคอีสาน ที่ต่างจากภาคใต้ที่มีสภาพ อากาศและน้ำต่างกัน จึงต้องนำเข้าไร่น้ำนางฟ้าจากนอกพื้นที่ ทำให้ราคา ของปลาสูงขึ้นตามต้นทุน ระหว่างที่กำลังเก็บข้อมูล ทีมงานเริ่มลงมือทดลอง เลี้ยงไร่น้ำนางฟ้าไปพร้อมกัน โดยนำความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาใช้ แต่ด้วยความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ทำให้ทีมงานเริ่มถอดใจ

“เมื่อได้ข้อมูลมากก็ทดลองทำกันทันที ช่วงแรกเลี้ยงเท่าไรก็ตาย ทั้งที่หลักวิชาการบอกว่า ไร่น้ำนางฟ้ามีอายุ 24 วัน แต่พอทดลองทำจริง แค่ 10-15 วันก็ตาย เลี้ยงกันจนท้อเลย เหนื่อยมาก คุยกันว่าไม่เลี้ยงแล้ว เลิกทำดีกว่า” สมายเล่า

เมื่อไม่เห็นหนทางไปต่อ ทีมงานตัดสินใจล้างบ่อทิ้ง แต่ขณะล้างบ่อ กลับเจอบางอย่างที่มีสีขาว ลักษณะเป็นผง เมื่ออิงกับความรู้เดิมที่เคยเลี้ยง ปลาสวยงาม จึงคาดกันว่าน่าจะเป็นไข่ไร่น้ำนางฟ้า จึงนำมาฟัก ปรากฏว่า เกิดเป็นไร่น้ำนางฟ้าจริง ๆ ทีมงานดีใจมากที่เพาะพันธุ์สำเร็จ โชคดีที่ทีมงาน มีความรู้และช่างสังเกตจึงสามารถไขปัญหาที่แก้ไม่ตกลงได้ การค้นพบ ครั้งนี้ยังทำให้ทีมงานได้เรียนรู้ว่า ความรู้ในหนังสือไม่สามารถนำมา ใช้ได้ทั้งหมด เพราะปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีเป็นเพียงแนว ความรู้ที่ต้องต่อยอดด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อค้นหาคำตอบที่แท้จริง

ส่งต่อความรู้การเพาะเลี้ยงไร่น้ำนางฟ้า

ขณะกำลังรวบรวมข้อมูลและทดลองเลี้ยง ทีมงานตระหนักว่า ต้องหาแกนนำมาสานต่อกรดำเนินการ ไม่เช่นนั้นองค์ความรู้ที่พวกเขา เพียรพยายามค้นหาจนประสบผลสำเร็จอาจสูญหายไปเมื่อพวกเขาจบ การศึกษา จึงชักชวนน้อง ๆ ในชมรมเกษตรผสมผสานมาเข้าร่วมกิจกรรม สร้างเงื่อนไขให้น้อง ๆ ได้เรียนรู้จากการลงมือทำเช่นเดียวกับทีมงาน เพราะ รู้ดีว่าถ้าเขาแต่บรรยายให้น้องฟังไม่นานก็ลืม แต่ถ้าได้ลงมือทำจะจำได้ขึ้นใจ

“ขณะกำลังรวบรวมข้อมูล และทดลองเลี้ยง ทีมงาน ตระหนักว่า ต้องหาแกนนำ มาสานต่อกรดำเนินการ ไม่เช่นนั้นองค์ความรู้ที่ พวกเขาเพียรพยายามค้นหา จนประสบผลสำเร็จอาจ สูญหายไปเมื่อพวกเขาจบ การศึกษา จึงชักชวนน้องๆ ในชมรมเกษตรผสมผสาน มาเข้าร่วมกิจกรรม สร้าง เงื่อนไขให้น้องๆ ได้เรียนรู้ จากการลงมือทำเช่นเดียวกับ ทีมงาน เพราะรู้ว่าถ้า เขาแต่บรรยายให้น้องฟัง ไม่นานก็ลืม แต่ถ้าได้ ลงมือทำจะจำได้ขึ้นใจ”

ปลาบอก ว่า วิธีการถ่ายทอดความรู้เริ่มจาก กระตุ้นความสงสัยของน้องว่า ไร่น้ำนางฟ้าคืออะไร เพราะเลี้ยงอย่างไร จากนั้นอธิบายรายละเอียด โครงการไร่น้ำนางฟ้า แล้วชวนน้องดูตุ๊กตาในบ่อ จนน้อง ๆ ชูดแรกไปชวนเพื่อนมาช่วยกันทำเพิ่ม อีกประมาณ 10 คน เห็นภาพน้อง ๆ ตั้งใจเรียนรู้ ทีมงานรู้สึกสบายใจและมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น ภูมิใจที่สามารถถ่ายทอดความรู้แก่น้องได้ จากตอนแรกที่น้องไม่มีความรู้เกี่ยวกับไร่น้ำนางฟ้า เลย แต่ตอนนี้น้องสามารถตอบคำถามได้อย่าง ชัดถ้อยชัดคำ

ออย-ศิริทิพย์ จันทโร หนึ่งในแกนนำ รุ่นน้องที่เข้าร่วมโครงการบอกว่า ตัดสินใจเข้าร่วม โครงการกับพี่ ๆ เพราะอยากรู้ว่าไร่น้ำนางฟ้าคือ อะไร พอได้ลงมือทำก็รู้สึกสนุกและอยากทำต่อไปเรื่อย ๆ ถึงมีบางช่วงที่ขี้เกียจ แต่พี่ ๆ ก็ไม่ได้ต่อว่า กลับช่วยกระตุ้นให้รู้สึกอยากทำต่อ อยากสานต่อ งานดูแลแหล่งเรียนรู้ เพราะเสียต๋ายถ้าความรู้ ที่เกิดขึ้นจะหายไป

นอกจากความรู้เกี่ยวกับโครงการแล้ว ทีมงานยังถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้เผชิญด้วย ปลาเล่าว่า อยากให้เพื่อนคนอื่นหรือแกนนำรุ่นน้อง รู้ว่า กว่าจะทำสำเร็จพี่ ๆ ต้องผ่านปัญหา มากขนาดไหน ปัญหาในโครงการเป็นแค่แบบจำลองชีวิต แต่ในชีวิตจริงยังมีปัญหาอีกมากมายให้พบเจอ ถ้าเราไม่ต่อสู้ก็จะกลายเป็นคนหนีปัญหา และ กระบวนการเรียนรู้จากโครงการยังสามารถนำไป ปรับใช้กับการเรียนและการทำงานได้ในอนาคต

ตั้งแต่วันแรกที่รู้เพียงชื่อกับข้อมูลเรื่อง ไร่น้ำนางฟ้า จนกระทั่งสามารถเพาะเลี้ยงไร่น้ำ นางฟ้าได้เป็นผลสำเร็จ แต่ทีมงานมองว่ายังมี อีกหลายเรื่องที่พวกเขาต้องเรียนรู้ต่อไป เช่น การควบคุมแสงและอุณหภูมิในการเลี้ยง การศึกษา ไร่น้ำนางฟ้าในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เพราะ หากจะเปิดแหล่งเรียนรู้ต้องมีข้อมูลรอบด้าน

เพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้ได้เต็มที่ โดยแผนงาน ต่อไปที่ทีมงานวางไว้คือ การประมวลความรู้เรื่อง ไร่น้ำนางฟ้าจัดทำเป็นแผ่นพับสำหรับแจก ในแหล่งเรียนรู้ และรวบรวมเป็นรูปเล่มไว้ที่ ห้องสมุด เพื่อเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ให้ผู้สนใจ ใช้ประโยชน์ต่อไป

ทีมงานเล่าความคาดหวังที่ทำให้ทุ่มเทกับ การทำงานโครงการว่า “เราอยากให้คนที่เข้ามาศึกษา สามารถนำความรู้กลับไปทำเอง เพราะคนขาย ปลาสวยงามส่วนใหญ่กังวลเรื่องต้นทุนอาหาร ค่อนข้างมาก ถ้าปลาอยู่ไม่ได้ คนขายก็อยู่ไม่ได้ เช่นกัน”

ปัจจุบันเริ่มมีผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานที่ วิทยาลัยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการประชาสัมพันธ์ ผ่านศิษย์เก่าที่มีอาชีพขายปลาสวยงาม และเฟซบุ๊ก ส่วนตัวของทีมงาน โดยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ของทีมงานจะใช้รูปแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ให้คนที่มาดูงานได้ลงมือทำตั้งแต่การเลี้ยงคลอเรลลา เพาะเลี้ยงไร่น้ำนางฟ้า จนสามารถนำกลับไปปฏิบัติ ได้เองทั้งหมด

“เริ่มทำกิจกรรมตอนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ก็ค่อยๆ พัฒนาบุคลิกตัวเอง กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าเผชิญ สถานการณ์ รู้จักแก้ไขปัญหา แต่เมื่อ ทำโครงการพลังพลเมืองเยาวชน สงขลา ก็ยิ่งได้พัฒนาตัวเองไปอีกขั้น เพราะได้ฝึกทักษะชีวิตทุกด้าน ที่สำคัญคือฝึกคิดและจัดระบบข้อมูล เพื่อสื่อสารออกไปให้คนอื่นเข้าใจ คล้ายกับการวัดความรู้ของตัวเอง ด้วยว่า รู้มากแค่ไหน และรู้แล้ว ถ่ายทอดได้หรือไม่”

ก้าวอย่างของการเติบโต

ตลอดเส้นทางของการทำโครงการ นอกจากจะได้เรียนรู้เรื่องราวภายนอกแล้ว ทีมงานยัง ค้นพบบทเรียนภายในที่มีคุณค่าต่อตัวเอง จนพูดได้เต็มปากว่า ถ้าไม่ตัดสินใจทำโครงการในวันนั้น อาจไม่ถูกหล่อหลอมให้เป็นเช่นวันนี้

ปลายอมรับว่า เธอเป็นคนที่พูดตรงและแรง ช่วงแรกที่มาทำงานด้วยกันจึงมักทำให้เพื่อนโกรธบ่อย ๆ แต่เมื่อทำงานด้วยกันนานขึ้น เธอค่อย ๆ ลดความตรงและแรงของตัวเองลง ส่วนเพื่อนก็เริ่มเข้าใจว่า ปลาไม่มีเจตนาร้ายในคำพูด แคเป็นคนพูดไม่หวาน ทำให้เห็นว่าทั้ง 2 ฝ่ายค่อย ๆ ปรับตัวเข้าหากัน เพราะ รู้ว่าการทำงานจะประสบผลสำเร็จได้ ทีมต้องเป็นทีมที่พร้อมร่วมหัวจมท้าย ให้อภัย และจับมือกัน เดินไปข้างหน้า

สมายบอกว่า เมื่อก่อนทำอะไรก็โดนพ่อแม่ตำหนิตลอด เพราะคือ ดิเดเกม ไม่ช่วยงานที่บ้าน จนกลายเป็นว่าไม่อยากคุยกับพ่อแม่ ทั้งที่เป็นคนพูดมากเวลาอยู่กับเพื่อน วันหนึ่งทนไม่ไหวจึงบอก พ่อแม่ว่าให้หยุดคำ แล้วจะทำอะไรเป็นขึ้นเป็นอันให้ดู จึงเริ่มเลี้ยงปลากัด ทั้งที่ไม่มีความรู้เลย แคเห็นว่าขายได้ราคาแพงเท่านั้น สุดท้ายก็ขาดทุนหมด

เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการนี้เพราะอยากได้ความรู้ไปต่อยอดเพื่อเลี้ยงปลากัดใหม่อีกครั้ง และ ก็ไม่ผิดหวัง เธอนำกระบวนการที่ทำในโครงการมาปรับใช้ในการเพาะพันธุ์ปลากัด จนมีรายได้สัปดาห์ ละ 1,500-2,000 บาท สามารถส่งตัวเองเรียนได้โดยไม่รบกวนทางบ้าน และกลับมาปรับความเข้าใจ พูดคุยกับพ่อแม่มากขึ้น แต่ที่สำคัญคือ โครงการนี้ทำให้สมายรู้เป้าหมายในชีวิตที่จะใช้ประกอบ อาชีพในอนาคต นั่นคือการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามขายนั่นเอง

“ก็มงานไม่ปล่อยให้สิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้นหยุดอยู่ที่ตัวเอง พวกเขายังส่งต่อ กระบวนการเรียนรู้ให้รุ่นน้อง ในวิทยาลัยได้มีโอกาสพัฒนา และเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง เช่นกัน”

ส่วนเนย์บอกว่า โครงการนี้พลิกชีวิตของเธอไปตลอดกาล “เดิมหนูเป็นคนเก็บตัว ไม่ชอบเข้าสังคม ไม่ชอบพบปะผู้คน เพราะมีปมเรื่อง ร่างกาย แต่เมื่อปลามาชวนทำโครงการก็อยากลอง ครั้งแรกที่ไปนำเสนอ โครงการมีแค่หนูกับสมาย กังวลและกลัวจนนั่งร้องไห้มาตลอดทาง เพราะ ปลายรู้เรื่องโครงการมากที่สุด แต่ติดฝึกงาน ไม่ได้ไปด้วย ตอนคณะกรรมการ ชักถาม จำได้ว่ามือสั่นมาก พยายามตอบตามที่ปลาเคยบอกมาให้พูด ความจริงตามขั้นตอนที่ได้ทำ ปรากฏว่าตอบได้ จึงกลายเป็นจุดเปลี่ยน ให้หนูกล้าเข้าสังคม กล้าแสดงออก และกล้าพบปะผู้คนมากขึ้น”

ด้านปลาบอกว่า การทำกิจกรรมช่วยปรับเรื่องการมองโลกของเธอที่เดิมมองทุกอย่างในแง่ลบ เพราะพื้นฐานครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ จนใครๆ ก็มองว่าเป็นเด็กมีปัญหา พอเริ่มทำกิจกรรมตอนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ก็ค่อยๆ พัฒนาบุคลิกตัวเอง กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าเผชิญ สถานการณ์ รู้จักแก้ไขปัญหา แต่เมื่อเข้ามาทำโครงการพลังพลเมือง เยาวชนสงขลา ก็ยิ่งได้พัฒนาตัวเองไปอีกขั้นที่มากกว่าโครงการอื่น เพราะได้ฝึกทักษะชีวิตทุกด้าน ที่สำคัญคือฝึกคิดและจัดระบบข้อมูล เพื่อสื่อสารออกไปให้คนอื่นเข้าใจ คล้ายกับการวัดความรู้ของตัวเอง ด้วยว่า รู้มากแค่ไหน และรู้แล้วถ่ายทอดได้หรือไม่

ไม่พลัดของความหวังดี

ผลจากการลงมือทำเพื่อค้นหาคำตอบไปคลี่คลายความหนักใจ ของผู้อำนวยการปลาสวยงามในจังหวัดสงขลา กระทั่งเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ ไร่นานางฟ้าในวิทยาลัยประมงดินสูลานนท์ ที่เปิดกว้างพร้อมถ่ายทอด ความรู้ให้แก่ผู้สนใจทุกคนแล้ว ทีมงานยังไม่ปล่อยให้สิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้น หยุดอยู่ที่ตัวเอง พวกเขายังส่งต่อกระบวนการเรียนรู้ให้รุ่นน้องใน วิทยาลัยได้มีโอกาสพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองเช่นกัน

“กระบวนการที่ได้เรียนรู้จากพี่ๆ สงขลาฟอรั่มเป็นเรื่องดีมาก พวกเราเลยนำมาปรับใช้กับน้องๆ ในโครงการ เช่น การใช้คำถามชวน คิดว่า สิ่งนี้น้องทำเกิดประโยชน์กับตัวเองอย่างไร แล้วไปช่วยคนอื่น อย่างไร หรือการยกตัวอย่างว่า ถ้าลงมือทำแล้วทำไม่ได้ น้องจะพยายาม ต่อไหม พอน้องตอบว่าพยายาม ก็ชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าผลลัพธ์ของโครงการ เป็นอย่างไร สิ่งนี้น้องจะได้แน่นอนนคือ การเรียนรู้เรื่องความเพียร พยายาม การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นกระบวนการ เกิดทักษะชีวิต ที่สำคัญคือเห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปตอบแทนสังคม” ปลาเล่าถึง กระบวนการพาน้องเรียนรู้

นอกจากสอนผ่านคำพูดแล้ว ทีมงานยังให้ความสำคัญกับการสังเกตพฤติกรรมของน้องระหว่าง ทำงานด้วย เช่น บางคนพื้นฐานเดิมไม่สนใจเรียน แต่พอมาทำโครงการมีความพยายามจะเรียนรู้หรือไม่ หรือน้องคนไหนที่เก่งอยู่แล้ว มีความกระตือรือร้นค้นหาข้อมูลมาเพิ่มขึ้นหรือเปล่า เพื่อดูความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ แล้วเติมเต็มในส่วนที่ขาด จนน้องสามารถส่งต่อความรู้และสิ่งดี ๆ สู่อื่นได้

และนี่คือบทพิสูจน์เรื่อง “การเรียนรู้จากการลงมือทำ” เพียงแค่ผู้ใหญ่เปิดโอกาสเปิดพื้นที่ให้ ก็สามารถสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งความรู้เชิงวิชาการและทักษะชีวิต ที่อิงอยู่บน พื้นฐานข้อมูล จนรู้จริง ทำเป็น และยังคิดขยายผลความรู้สู่รุ่นน้องและแหล่งเรียนรู้ของวิทยาลัย เพื่อให้องค์ความรู้ที่พวกเขาค้นพบไม่สูญเปล่าและใช้ประโยชน์ได้จริงแล้ว การทำโครงการยังทำให้ พวกเขาค้นพบเส้นทางเดินของชีวิตในอนาคต

วิธีการเพาะเลี้ยงไร่นานางฟ้า

นำไข่ไร่นานางฟ้าที่ผ่านการตากแดดจนแห้งแล้วใส่ลงในน้ำสะอาด จากนั้นปิดฝาภาชนะ เพื่อควบคุม อุณหภูมิในภาชนะ เนื่องจากการฟักไข่ต้องการอุณหภูมิสูง ทิ้งไว้ 1 คืน จะเห็นจุดสีขาว นั่นคือไร่นานางฟ้าที่ เพิ่งเกิด จากนั้นให้แง้มฝาออก ใช้ไฟส่องเพื่อล่อไร่นานางฟ้ามารวมกัน แล้วนำไร่นานางฟ้าออกไปใส่ในน้ำที่มี คลอเรลลา ส่วนภาชนะฟักไข่ให้เก็บไว้อีก 2 คืน เพื่อมีไข่ที่ยังไม่ฟักตัวหลงเหลืออยู่ เพราะไข่ที่มาจากต่าง พ่อพันธุ์แม่พันธุ์จะฟักไม่พร้อมกัน

ไร่น้ำฟ้าที่ฟักเป็นตัว ให้เพาะเลี้ยงในน้ำที่มีคลอเรลลา โดยหมั่นดูดตะกอนออกทุกวัน เพื่อให้คลอเรลลา ซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนได้สังเคราะห์แสง เพราะถ้าคลอเรลลาเติบโตดี แสดงว่าไร่นานางฟ้าจะมีอาหารกินอย่าง พอเพียง ประมาณ 3-4 วัน ก็เริ่มนำไปให้อาหารปลาได้ โดยดูจากชนิดและขนาดปากของปลา หากปากเล็กอาจ ให้ไร่น้ำฟ้าอายุไม่มาก ตัวเล็ก แต่ถ้าปลาปากกว้างอย่างปลาทองก็สามารถให้ไร่นานางฟ้าขนาดใหญ่ได้

หากต้องเพาะเลี้ยงไร่นานางฟ้าต่อ ให้แยกเลี้ยงระหว่างตัวที่จะเป็นอาหารกับตัวที่จะทำเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ เนื่องจากไร่นานางฟ้ามีวงจรชีวิตเพียง 15 วัน โดยตัวเมียออกไข่แล้วตาย ตัวผู้จะตายเมื่อผสมพันธุ์เสร็จ ส่วนตัวที่จะนำไปเป็นอาหารปลาต้องให้แบบที่มีชีวิตอยู่ และถ้าให้ตัวที่มีไข่แล้วแก่ปลา จะเป็นการสูญเสียไข่ ไปอย่างไม่คุ้มค่า

••••

โครงการไร่นานางฟ้า

ที่ปรึกษาโครงการ	อาจารย์มลฤดี พิษัยยุทธ์ ครูชำนาญการ วิทยาลัยประมงดินสูลานนท์
ทีมทำงาน นักศึกษา ปวส.2	แผนกวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ วิทยาลัยประมงดินสูลานนท์
เปรมกมล กาญจนาราชภรณ์	ชนิษฐา แก้วยอด
ธัญญา ทองขำ	ศิริพงษ์ อินทะเสมอ
กิริติ หัสรังษี	